

Maria del Mar Bonet: "Intento cantar cada vegada més bé"

LLUÍS BONADA

Maria del Mar Bonet actua dilluns al Palau de la Música Catalana

JOSEP LOSADA

Bon viatge faci la cadenera

■ "Els temes de *Bon viatge faci al cadenera* —diu Gabriel Janer Manola en la presentació del disc— recullen la força poètica dels contes antics, dirigits als infants, però també als adults, homes i dones fets, que no han perdut la capacitat de commoure's amb la màgica claror que es desprèn dels antic relats. En ells se sintetitza tota la matèria que viu en els contes: històries d'encantaments i meravelles, els boscos misteriosos, els palaus encantats, els dracs i les serpents, el lumener blau que apareix sempre dins de l'horitzó... La vida hi és explicada màgicament: les proves difícils, les rivalitats, les transformacions... com si tractessin de parlar-nos de la substància intangible que configura totes les coses: homes, i bèsties, arbre i muntanyes i el mar misteriós, inescrutable. Això era i no era, bon viatge faci la cadenera. La cadenera és un ocell que no es mou de les terres que habita. Cria d'estiu entre les branques dels arbres. D'hivern vola en esbarts. Ben segur que els narradors de contes ho sabien que la cadenera no és una nau viatgera i se servien d'ella només per exigències de la rima, o per explicar-nos que des del nostre indret particular ens és possible sempre emprendre el camí del bon viatge per les rutes prodigioses de la imaginació."

Bon viatge faci la cadenera, que recull tretze cançons en un disc doble, serà presentat per Maria del Mar Bonet dilluns a les deu del vespre al Palau de la Música. La cantant actuarà acompanyada per Javier Mas, Jordi Rallo, Stephen de Swardt, Joan Figueras, Feliu Gasull i Andreu Ubach, amb la col·laboració especial d'Antoni Pareira Fons, Toti Soler i Joan Albert Amargós, alguns d'ells, autors de les cançons.

14

Maria del Mar Bonet presentarà dilluns, al Palau de la Música Catalana de Barcelona, el disc doble *Bon viatge faci la cadenera*, que consta de tretze cançons, compostes per diferents músics a partir d'uns textos de Gabriel Janer Manila basats en velles rondalles mediterrànies, principalment de l'illa de Mallorca. La cantant mallorquina ja ha presentat el treball, fa algunes setmanes, a Madrid i a Palma de Mallorca. El disc inclou un opuscle a gran format amb les lletres de les cançons il·lustrades per Carme Solé Vendrell a tot color.

—*Fer el proper Palau de la Música Catalana us fa més respecte, més por, que el primer que vàreu fer?*

—Por, cap. Ni en el primer ni en el proper, perquè el que sento és una gran alegria per poder actuar-hi. Crec que és el millor teatre de Barcelona per cantar-hi cançons. És el més bonic.

—*El fet que no hi hagi gaires locals idonis, al nostre país, deu accentuar les seves virtuts.*

—No és només per això. Si vols parlar que hi ha pocs teatres i auditoris, efectivament, n'hi ha pocs. I els millors estan ocupats quasi sempre. És molt difícil, molt complicat, trobar locals bons disponibles. Crec que ja no es podrien fer teatres com el Palau. No crec que es pugui fer una cosa semblant al Palau, en arquitectura, disseny i materials, tant per fora com per dins. Això no vol dir que no desitgem que es facin auditoris. Que no sempre s'hagin d'utilitzar les coses esportives. També és una mentalitat dels que porten els cantants, tant d'aquí com de fora, d'utilitzar palaus d'esports. Però jo crec que és en detriment de la música i de les cançons. Molts dels cantants que actuen en

Maria del Mar Bonet presenta dilluns, al Palau de la Música Catalana, un dels treballs més ambiciosos de la seva carrera, un disc doble amb cançons encarregades a diferents compositors. Les lletres de les cançons donen una unitat al disc. Les ha fet Gabriel Janer Manila, a partir de velles rondalles, contes antics explicats als infants. El disc es titula *Bon viatge faci la cadenera*.

palaus d'esports m'agradaria sentir-los al Palau de la Música, encara que l'entrada sigui una mica més cara i que en comptes d'un dia hagin d'actuar-hi una setmana. Però, és clar, els promotors volen fer més diners més ràpidament i per això utilitzen grans espais. Llavors la motivació no té res a veure amb el fet artístic, sinó amb el comercial. Aquesta és la meua opinió. Potser molts cantants no pensen com jo. Tampoc no vull establir càtedra.

—*Parlem del disc. ¿Com l'heu fet?*

—És un doble disc basat en rondalles mallorquines versificades com a cançó per Gabriel Janer Manila, poeta i escriptor mallorquí. El treball ha estat bastant llarg. Uns dos anys, treballant amb els músics. He volgut que quasi cada cançó tingués un músic diferent. Com que l'autor de la lletra era el mateix, d'aquesta forma diversificava les cançons. Només en Toni Pareira Fons n'ha fet més d'una,

tres. Els altres són Joan Bibiloni, Miguel Angel Oñate, Enric Murillo, Javier Mas, Toti Soler, Luis Delgado, Vicent Ferragut, Feliu Gasull, i Martin Curty i jo mateixa, que n'hem compost una entre tots dos.

—*¿I totes les músiques havien de sonar mallorquí?*

—No. La majoria dels compositors no ho són. N'hi ha de catalans, madrilenys i saragossans, per exemple. I també valencians. He triat aquests músics perquè cadascú interpretés la lletra com volgués i que fins i tot s'oblidessin que eren contes. No volia música infantil. Això és com un escultor davant d'una pedra. A un artista no li puc demanar un estil. Li demano la seva imaginació. Els vaig demanar que fessin el que volguessin amb aquella rondalla. Aquest és el pacte.

—*Us ha costat molt que els estudiis us produïssin un disc doble?*

—No. Al contrari. Es veu que agrada molt a les cases

discogràfiques. Jo també em pensava que seria difícil.

—*¿No us sentiu privilegiada per ser un dels cantants catalans que més èxit té davant de públics que no són catalanoparlants, no només d'ara, sinó des de fa temps?*

—En aquest país, entre la gent que canta en català no hi ha ningú privilegiat. El que tinguis èxit és fruit de molts anys de feina. S'ha de pensar molt, estudiar molt.

—*Amb el pas dels anys, cada cop canteu més bé, diu tothom. ¿Aquest és el millor elogi que us han fet?*

—Jo intento cantar més bé cada vegada. Si la gent ho entén així, millor. Però hi ha elogis que m'interessen més, les opinions de gent que ha anat seguit la meua feina i ha vist que hi ha hagut una evolució no només amb la veu, sinó amb la música i l'espectacle que presentem. Gent de la qual puc aprendre. Gent que m'ajuda amb les seves crítiques, evidentment constructives, i no em refereixo

aquí a la crítica de diaris. Ara bé, la veu és el meu instrument i intento perfeccionar-lo. Però també hi ha altres coses que l'envolten i que també cal treballar.

—*¿Sempre us ha fet la mateixa il·lusió, cantar?*

—Una cosa que t'estimes tant i la respectes tant no pot deixar de fer-te mai il·lusionat. El fet de poder cantar en públic és una cosa meravellosa. Gairebé mística. Una cosa formidable. Única. Si amb el temps millores i estàs més segur de la teva feina, t'agrada més cantar. Al principi hi ha la il·lusió i també por però quan amb els anys se te'n va la por, encara és millor, cantar en públic.

—*En aquest disc hi ha una cançó vostra. Quan encarregu una cançó, el compositor se sotmet al vostre vist-i-plau. ¿Quan la feu vós, a qui la sotmeteu?*

—A mi mateixa. I després al públic, que sempre és el que té l'última paraula en tot això.

cançócritica

Maria del Mar Bonet

El viatge d'una veu per altres músiques

J.M. HERNÁNDEZ RIPOLL

Maria del Mar Bonet (veu), Javier Mas (guitarra de dotze cordes, bandúrria, arxillaüt), Jordi Rallo (taules índies, darbuka), Stephen de Swardt (baix elèctric), Joan Figueras (violoncel, lira de Creta, mandolina), Feliu Gasull (guitarra) i Andreu Ubach (percussions). Amb la col·laboració d'Antoni Parera Fons (piano), Joan Albert Amargós (teclats) i Toti Soler (guitarra).

És evident que Maria del Mar Bonet ha decidit enfrontar-se a un altre repte. Dins la seva trajectòria interpretativa es demostra un afany irreprimible per avançar en una línia ascendent cap al perfeccionisme interpretatiu. Les noves rondalles que ara presenta dins *Bon viatge faci la cadenera* li han suposat abandonar els acords i les melodies més folkloristes per aventurar-se en un terreny més experimental i modern. Maria del Mar interpreta cançons musicades per diferents mestres, d'escoles i procedències absolutament diverses, i les interpreta amb una veu cada vegada més precisa i més elàstica, per molt difícil que sigui el seu ritme i per molta que sigui la velocitat amb què pugui i baixen les escales.

Estava ple dilluns a la nit el Palau de la Música Catalana per veure l'únic concert de la cantant mallorquina a Barcelona. Als trenta segons de sortir a l'escenari, quan encara no s'havien silenciats els ressons de la primera ovació de la nit, Maria del Mar Bonet ja va deixar intuir com seria el recital amb unes rimas cantades a capella,

lluny del sistema d'amplificació. Aquest detall va ser com una advertència, com un senzill entremès d'un solitari canapè que feia preveure per on anirien els trets.

El concert va dividir-se en dues parts desnivellades. A la primera, d'una mitja hora llarga de duració, Maria del Mar va estar acompanyada pel quintet de músics i va oferir un escollit repertori de cançons anteriors a l'últim doble elapè. Una part de sabor àrab, de música d'arrels mediterrànies que va finalitzar amb el tema *Des de Mallorca a l'Alguer*. Durant aquests 35 minuts, Maria del Mar va ser la de sempre, la intèrpret que es mou com peix a l'aigua dins d'un gènere que investiga des de la seva adolescència.

Abans d'entrar al gruix del concert, abans també del quart d'hora de descans, aquesta primera part podria entendre's com un obsequi nostàlgic o com un recordatori per posar en situació un oient que feia temps no escoltava en directe la Maria del Mar. Però després de la xerradeta i de la cigarreta als vestíbuls del Palau, la cosa a canviar. L'entrada de músiques folkloriques va canviar d'angle per convertir-se en un punt de comparació i d'inici per poder valorar més adientment tot un seguit de músiques diverses que van anar des dels ritmes desiguals de *La flor romanial* als ritmes més calents i més aràbics de *L'amor de les tres taronges*.

Hem dit que *Bon viatge faci la cadenera* és un nou repte per a Maria del Mar Bonet. El viatge d'aquesta sego-

na part va ser per deu rondalles escrites per Gabriel Janer Manila. Però la gran iniciativa de la cantant és la de donar joie a una sèrie de músics actuals, la de donar-los la llibertat suficient com perquè componguin la música segons el seu criteri. Això és el que va omplir una segona part absolutament diferenciada. El folklore només va existir a les lletres, perquè les històries que canta la Bonet són històries de reis i princeses, de dracs, de gegants, de mariners i aventurers, de cavallers que recerquen dones segrestades i de donzelles que volen casar-se amb rats.

Primer va sortir només acompanyada al piano per Antoni Parera Fons. Amb ell va interpretar dos temes: *El port de la cibolla blanca*, una cançó de precisió i virtuosisme pianístic, i la simpàtica i divertida *Tres al.lotes fines*. Quan la banda va sortir amb *Història d'una jove naca que es transforma en un arbre*, el viatge polirítmic va fer-se vertiginós. Joan Albert Amargós, que al principi se'l sentia molt poc —potser l'atzar em va voler castigar amb un seient al costat d'una sortida de so—, va posar al darrere de les guitarres de Javier Mas i Feliu Gasull un teló musical només trencat per l'original i sord so de les taules índies i per unes percussions que de vegades tapaven altres detalls musicals.

Toti Soler va sortir amb la seva guitarra, disposat a fer córrer la mà amunt i avall del mànec, per interpretar *La filla del sol i la lluna*. El seu tema es fonamenta en una sèrie de

Maria del Mar va enamorar el Palau

JOSEP LOSADA

diàlegs entre les teclès i la guitarra, trencats de vegades per les dotze cordes de la guitarra de Javier Mas i la mandolina de Joan Figueras. Sens dubte, Toti Soler ha presentat una de les rondalles més completes musicalment. Com la del seu col·lega Feliu Gasull, *La flor romanial*, només interpretada per la seva guitarra, les teclès d'Amargós i la percussió hindú. Gasull creu en la seva guitarra, a la qual no va deixar de donar joc durant tota la nit, lluint-se en el solo de *Cançó de les princeses africanes*, musicada per Javier Mas —que amb Stephen de Swardt formen part dels Big Chief—, un al-

tre excel·lent i polivalent guitarrista que va oferir un bon solo de dotze cordes a *L'amor de les tres taronges*.

Cal destacar també la veu calenta, encara que poc precisa, de Stephen de Swardt a *La rata que tornà una donzella*. Però, per sobre de tot, la veu de Maria del Mar Bonet, de vegades utilitzada com un altre instrument, tallant els compassos de les guitarres o sorgint de cop elevant-se fins al límit, com a la ja esmentada *Tres al.lotes fines*. Per finalitzar, una ovació de mitja hora que va sobreviure als dos bisos, dues repeticions de temes —un de cada part.

MARIA DEL MAR BONET

Folklore de cámara

JESUS RODRIGUEZ FERNANDEZ

Dice María del Mar Bonet que el folklore se está perdiendo, que las máquinas han ido ganando progresivamente terreno al hombre, y que en los campos ya no hay jornaleros cantando mientras faenan. Y tiene razón. Pero existe María del Mar Bonet, y aunque ella no pueda, por sí sola, convertirse en la voz del folklore mallorquín, sí que es su más digna representante actual.

Su presencia en el panorama musical actual tiene todas las trazas de una cruzada, y en torno suyo ha conseguido formar un ejército de primeras figuras de la música tradicional, intérpretes destacados y grandes virtuosos que convierten una canción popular en una joya de orfebrería, o,

lo que es lo mismo, en folklore de cámara.

Sin embargo, la Bonet no se limita a rescatar del olvido canciones pretéritas. Ella ha conseguido sintetizar una expresión actual de la mezcla de razas y culturas que se ha venido desarrollando a lo largo de los siglos en las islas Baleares. Restos árabes, influencias

judías y sonidos griegos; el calor de la arena del Sahara y el rumor del viento en las costas mediterráneas se funden y complementan en su música y en el hermosísimo timbre de voz de María del Mar Bonet.

Su presentación en Madrid tenía como objetivo principal dar a conocer las canciones que

forman parte de su próximo álbum, un doble Lp titulado *Aixó era i no era*, basado en trece cuentos populares. La primera parte de su actuación se dedicó íntegramente a recuperar clásicos de su repertorio —*La coloma blanca*, *Daniya*, *Carta a l'exili*, etc.—, y la segunda, que comenzó con una bellísima interpretación de *La dansa de la primavera*, se adornó con sus nuevas canciones, temas que oscilan entre lo arábigo de *L'amor de les tres taronges*, compuesta por Luis Delgado, y una partitura de inspiración claramente mediterránea como es *El drac de Na Coca*.

* ★★★: Imprescindible. ★★: Recomendable. ★: Interesante. ☆: No pierda el tiempo.

María del Mar Bonet, como la flor de un almendro sin edad

Sus conciertos ponen fin al «Ciclo de estrellas en Madrid»

Madrid. Manuel de la Fuente

El espectáculo que ahora ha presentado la cantante mallorquina nos lleva a otro tiempo, a otro lugar, a un paisaje poblado por amorosos caballeros, añorantes doncellas, trovadores enamorados. Cerrar los ojos oyendo cantar a María del Mar es viajar al fondo de la cultura popular mediterránea, desde Estambul a Málaga, de las costas de Túnez a las playas de Cerdeña.

Como la flor del almendro que se abre cuando el invierno colea aún sobre los jardines, la voz de la cantante mallorquina se abrió con delicadeza, ternura, mientras afuera el invierno capitalino —en forma de cláxones, humos, voceríos, prisas— llena de fragancias y aromas que rompieron, como ese mar perenne, en la playa de los oídos del público que llenaba la sala.

No hay lugar a las concesiones en el espectáculo. No hay lugar a las facilidades ni a los guiños cómplices, lo que sería fácil, por otra parte, en una artista de tan dilatada y variada trayectoria. Un espectáculo recio, profundo, en el que la música es la única que luce sus mejores galas, que recibe los mejores requiebros. Y con ella, su perenne compañía, la poesía, que sirve de pretexto a esa inmersión en los arcanos de culturas que se cuentan entre las más venerables del planeta.

«Se transformó en un almendro tan bello, la doncella, que esparcía llantos y gemidos por la mar en calma», así reza el texto creado por Gabriel Janer Manila para una de las canciones, y María del Mar lo siguió al pie de la letra y fue almendro en flor que repartió donosura, amor, desamor, viejas leyendas, música en esencia.

Acompañada por unos músicos excelentes, sobrios pero cordiales, serenos pero precisos que manejaban guitarra, tablas indias, bajo, violoncello, mandolina, percusiones, teclados, laúd, las canciones renacen en su trabajo, se muestran puras, pero redivivas, sin adulterar, sin condimentar con nuevos y ajenos ritmos, pero sin perder un ápice de validez artística.

Y la voz de la Bonet, variada, rica, distinta en cada canción, como una sobredosis de buen gusto, de sencillez, de melancolía o alegría según fue necesario en cada tema. La voz de María del Mar como un instrumento

María del Mar Bonet

más, como el primigenio instrumento, cantando con o sin micrófono, terciopelo suave sobre los poemas, brisa premonitoria de primaveras.

Un trabajo difícil para un público mayoritariamente castellano-parlante, y difícil también por la fidelidad interpretativa a unos principios que no tienen edad. Pero ese mismo público se fue entregando paulatinamente.

María del Mar Bonet se une con su trabajo a toda esa serie de músicos que en cualquier esquina del mundo reivindican culturas y tradiciones, las redefinen, las entregan con envoltorio delicado y riguroso, con seriedad y cariño. Músicos, letristas, artistas en suma, que luchan contra esa especie de amnesia colectiva que tantas veces parece atenazararnos, que tantas veces parece llevarnos a pensar que fue la hamburguesa lo primero, que nacimos en el asiento de atrás de un automóvil o que el ritmo lo inventaron en los campos de Louisiana. Música que nos devuelve a un tiempo en que el hombre parecía la medida de todas las cosas. Aquí, en este espectáculo de María del Mar —«Érase una vez» lleva por significativo título—, aquí, cada nota es memoria, cada compás es paso de un baile antiguo que olvidamos o nos hicieron olvidar, cada acorde es unión con la naturaleza. Pero que nadie se equivoque, no es nostalgia, ni melancolía de un paraíso ya para siempre perdido. A la música popular, como a las señoras, no se les pregunta la edad. La música popular es el sapo de este cuento, que sólo espera el beso de una voz y de un trabajo como el de María del Mar Bonet para renacer en princesa.